

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Nostra sententia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

commodius, & forte fortius proponam cert. 2. quam hic ceferam.

2. Noster etiam Ribadencira d. 2. citata c. 2. num. 15. qui primus huius sententiae prælo meminit, totis nitibus, viribusque eam impugnat; cuiusque fundamentis, & præcipue huius primo fule respondet ibidem, & c. 2. §. 3. per totum. Primo huic respondet negando antecedens, ut communius (licet mihi non verius) à Theologis negatur; scilicet potentiam physicam notionalem esse actuum, realiterque priorem respectu actus processionis realiter identificatæ cum ipsa: multique contendit nullam potentiam actuum realem, ac veram dari posse, siue physicam, siue intentionalem respectu eius, quod ab ipsa vere non producat. Cum autem neque intellectio, quæ operatio intentionalis est, à potentia intellectiva reali fiat, producaturque, neque quidquam aliud præter illam, quam potentia activa vera, aut vere prior, & realiter sine mentis figmento esse poterit, quæ ad nihil verum, & reale operandum contendit: quod autem nil præterea verum, & reale à potentia intellectiva Dei vere, & realiter fiat, probat: quia imprimis non intellectio ipsa, sed neque obiectum intellectum, quod esse intentionale per illam dicitur recipere. Illud enim esse extrinsecum pure obiecto est ab intellectu: est enim esse intellectum, seu intelligi, quod ipsi ab intellectu sola formaliter adquate extrinsecus venit: quare, intellectuione improducta, nequit esse intentionale obiecti produci.

3. Censio horum Recentium, tam probantium, quam respondentium, & impugnantium discursus peccare: est enim falso postremi negent antecedens, ut vidimus q. 2. cert. 2. num. 2. tamen eo admisso probatio primorum nulla est, negatur enim facile consequentia, redditurque aperta disparitas. Etenim, licet dari possit potentia vere activa, etiam physica, respectu actionis identificatæ cum ipsa tanquam via, licet non tanquam termini: ut ibi nu. 3. dicebamus: aut potentia activa vere, & realiter talis, ac non ficta, & pure rationis, quæ nullus neque actionis, neque termini alterius per ipsam fluentis productiva sit, nihilque omnino producere queat, non dari solum in re, sed neque mente concipi potest: est enim in terminis ipsis repugnantia actus enim vera nihil aliud esse videtur, quam termini alicuius virtus productiva. Id quod exemplo ipso virtutis notionalis actus, quam etiam respectu processionis actus tanquam via actuum esse censemus, cernere licet. Est enim vere, & realiter productiva termini vterioris, atque ab ipsa distincti producendi; licet processionis ipsius cum ipsa identificatæ productiva, tanquam termini producendi, minime sit.

4. Confirmatur amplius. Quia virtus productiva vera nequit intelligi siue vera, nec solum ficta actione possibili, siue ab extremis diversis, siue cum termino, aut agente identificata, ut patet: atqui ubi terminus producentis, aut productibilis vere non adest, nequit esse actio vera: ergo neque vera, ac non solum ficta potentia. Maior est per se nota: ubi enim impossibile est actio, impossibile est potentia: maxime in casu nostro, in quo ratione identitatis potentie cum actione terminus producendus est impossibilis iuxta dicta à nobis q. 3. cert. 4. n. 6. & 7. ex quibus casibus, quæ adiri poterat, omnino præcluditur de vera potentia activa, conditionali tamen si actionis, aut termini producendi distinctio à potentia activa vera esse possibilibus. Minor est etiam evidens, ex illo principio: quod nihil sui ipsius vere actuum sit. Si enim actio siue vilo termino vere producendo, distinctoque vere à potentia vere activa esse posset: idem posset vere sui ipsius productivum esse: quocirca Ribadencira noster, qui tandem hanc rationem attigisse videtur, quod nullus sit terminus per eam potentiam vere producendus, nullo fructu negavit constanter antecedens, quod probabile nobisque verosimilius est, ut argumento respondet, cum eo admisso solutio clara, atque efficax adeo sententia impugnat à nobis data ad maius esset.

Christoph. de Ortega, de Deo Vno, Tomus I.

CERTAMEN II.

Nostri sententia.

1. Dico primo pro statuenda suppositione, quam quaestiois titulus præse fert (scilicet potentiam intellectivam Dei metaphysicè esse priorem, & radicem seu principium actuum suæ intellectiois) eiusmodi potentia radix, & principium actuum suæ intellectiois ipsaque prior metaphysicè est: est omnium fere Doctorum conclusio: à qua solum nostrum Ribadenciram videro discessisse. Probatur facile à patetate essentiae diuinæ, quæ ab omnibus radix metaphysica suorum omnium attributorum est, ipsique metaphysicè prior, non obstante reali, & physica eorum identitate cum ipsa: ergo eadem non obstante potentia intellectiva Dei prior metaphysicè, radique, & principium actuum metaphysicum suæ intellectiois erit. Ratio vtriusque est: quia distinctio radices, & principij actui à suo termino eius solum generis requiritur, in quo hæc inter extrema assignantur: ergo actiuitas, prioritate metaphysica inter aliqua solum distinctionem metaphysicam eorum requirit: atqui hæc datur inter essentiam diuinam, cuiusque attributa: ergo quantum ad distinctionem attinet, prioritas, & actiuitas metaphysica dabitur inter eadem.

2. Sed quoniam non sola distinctio extremorum ad actiuitatem, prioritatemque, & posterioritatem inter illa satis in vilo genere, siue physico, siue metaphysico, est (ut patet in pluribus physicè distinctis, quorum nullum alterius actuum physicè est: ut g. Petrus, & Angelus Michael, lignum, & lapis: atque in metaphysicè distinctis eternitas, immensitas, omnipotentia) oportet quiddam aliud præter distinctionem metaphysicam prædicatorem ad metaphysicam vius respectu alterius actiuitatem statuendam requiratur: ut ea in potentia intellectiva Dei respectu suæ intellectiois adiuuata (idemque erit in natura diuina respectu attributorum omnium) merito, & rationabiliter à nobis, Theologisque reliquis eam ipsi, nec solum arbitrario, & imprudenter attribui sit exploratum. De physica enim actiuitate statuenda in rebus adhuc inter realiter diuersas, nulla certa regula potest assignari præter experientiam, licet ad eam pluribus rebus respectu aliarum denegandam plures præter experientiam rationes, ac regulæ suppetant, ut constat ex controuersia nostra de rerum, seu causarum actiuitate.

3. De metaphysica vero prædicati vius respectu alterius prioritate rationabili ea regula in vniuersum est: ut quoties prædicatum, seu conceptus cum alio identificatus realiter, metaphysicè autem diuersus eiusmodi est, ut eius generis res alia ita se habeant respectu aliorum ab ipsis realiter diuersorum, ut eorum actiua physicè sint, ipsique priora; & conceptus, seu prædicatum illud per imitationem, & analogiam quandam actiuus, & prior metaphysicè iure dicatur. Sic etiam distinctio metaphysica rationabilis, & ratiocinata, seu cum fundamento, talis est, ac dicitur per analogiam quandam, & similitudinem ad realem distinctionem. Inde vero facile obiectum Recentioris memorati occurrit. Non enim, inquit, satis est concipi Angelum corporeum, quod reuera non est, corporeus metaphysicè asseratur: ergo nec prædicato metaphysico concipi à nobis actiuum respectu alterius distincti metaphysicè ab ipso satis erit, ut actiuus metaphysicè dicatur. Negatur consequentia. Angelus enim non ex analogia corporis ad modum cuius concipitur, concipitur corporeus: cum spiritus essentia sua sit, qui corpori essentialiter, & omnino repugnat: sed ex nostri modi pro hoc statu cognoscendi indigentia: cum enim non nisi ministerio sensuum, atque sensibilibus adinstar cognoscere possimus Angelum corporis ad instar, ac per eius species cognoscere possimus, quin tamen illum corpus esse iudicemus. Aut essentiam metaphysicam priorem metaphysicè, atque radicem suorum attributorum, sicque potentiam intellectivam intellectiois actuali metaphysicè priorem, & radicem iure censemus: quia & essentia, & potentia ratio ut sic eam pax eiusmodi prioritatis, & actiuitatis è conceptu suo est, atque

2. 2

atque physica, quam metaphysica imitari debet, & per analogiam, ad quam assentia, & potentia metaphysica talis est, ac dicitur reuera, & prior, & actiua suarum passionum, & actuum est.

4. Si secunda conclusio. Probabile est potentiam intellectiua Dei vere priorem, & radicem actiua intentionalem suae intellectiui esse. Probat: quia intellectio vera realis, ac non ficta operatio in Deo citius physica: ergo intentionalis: atqui implicat esse veram operationem in aliquo genere, quin in eodem sit vera potentia actiua, & prior: ergo in Deo potentia intellectiua, quae potentia illius operationis est, potentia verè, & realiter actiua, & prior intentionali erit. Secundo: quia Deus verè re ipsa intentionali vita actuali uiuit: nequit autem uiuere actu, nisi immanenter in eo genere operetur: ergo quin in se habeat in eo genere vitae intentionalis verum, & reale principium actiua, & receptiui suae operationis, ipsaque prius. Probat: consequentia: quia de conceptu vitae actualis vniuersum sumptum est ita immanens operatio: & de ratione operationis immanens est habere idem principium actiua, & receptiui sui in uiuente, seu vitaliter operante in eo genere, quo uiuens uiuit: ergo in genere vitae intentionalis vera, verum principium vitae actiua, & receptiui reale intentionale: utrumque harum probationum antecedens, imò & probationem utramque videtur dedisse Aristoteles 1. ethic. cap. 8. dicens: *uiuere Deos vniuersi putant: quare & operari. Non enim oportet eos, ut Endymionem dormire: uiuenti igitur ei (Deo) cui actio, & multo magis effectio (actiua, & in se immanenter,) non tribuitur, quidnam aliud praeter contemplationem restat? quare Dei operatio praecellens (non igitur ficta, sed vera: quid enim boni signum habent rationis?) beatitudine contemplatiua sine controuersia erit. Ecce operationem veram, & realem immanenter in Deo agnoscit Arist. quae physica actio, aut effectio non sit.*

5. Vnicum est, quod vim habere videatur, contra hanc conclusionem argumentum leuiter à Ribadeneyra tactum ex principioque illi notissimo, quod nihil seipsum possit producere innoxium. Expendimus illud olim ad rem praesentem aptissime controu. & d. citata de Trinit. & nuper hic cert. 1. n. 3. si enim vera actiuitas, & prioritas realis distinctionem veram, & realem, sin minus ab actione, & operatione sua, à termino producendo requirit, quod nihil seipsum possit realiter producere: ergo vera, & realis cuiusvis potentiae actiuae, & operationis terminus verè, & realiter ab illa, & producente distinctus siue productus, siue producendus assignandus necessario erit, ut vera realis, ac non ficta potentia actiua, & prioritas sit. Hic autem vt co. num. 3. & 4. vidimus actiuitati potentiae intellectiuae diuinæ assignari verè, & realiter distinctus ab ea, & intelligente minime potest: siquidem neque intellectio diuina realiter, & verè à sua potentia diuersa est: neque per illam aliquid aliud verè, & realiter producitur: ergo eius potentiae actiuitas, & prioritas intentionalis vera, & realis absolute non est, sed solum ficta, & metaphysica: quare dum veram, & realem intentionalem dicimus, non physicam, vocibus ludimus, ni addito *intentionalis*, eius actiuitatis, & prioritatis ita voces illas vera, & realis, imminui volumus, ut earum significatum proprium destruat: tantundemque significari, ac si diceretur ens rationis verè ens rationis esse.

6. Haec difficultas, in re quidem praesenti summa, summa est: cui si probabiliter saltem, absque solo verborum ludo, seu illusione satisfiat, tenenda ab omnibus conclusio erit: cum & Aristoteli recitatu, eiusque menti sit conformior, & melius dogmaticae veritati de proprietate vitae actualis Dei adsonet, & concordet: vti ex eius probationibus liquet: & sane, si distinctio operationis, & potentiae intentionalis à physica potentia, & operatione penetraretur, & solutio satis probabilis, & forte vera apparebit, quae & reliqua aduersariorum argumenta euanescent, ea vero est: quod potentia physica actiua, eiusque ratio ad producendum aliquid physicè demo est: siue ab actione re ipsa diuersum, siue ipsi identificatum, cum qua pugnat, producibile physicè, & realiter identificari. Potentia autem intentionalis in suo genere, & linea intentionali actiua, eiusque operatio vera, & reales, ac non fictae alterius physicè termini actiuae non sunt (id enim

esset actiua physice esse, atque ad illud actiuitatis, & actionis, genus à quo intentionalem actiuitatem diuidimus implicatoriè reuocare) sed solum actiua realiter perceptiua, id est quod vera realis haec potentia verari actu circa obiectum possit, illudque percipere, atque ad se representatione formali, seu cognitione trahere, aut illud assensu, aut affectu persequi, aut fugere dissensu, aut odio queat, atque alterutrum verè, ac sine fictione actu exercere: quod totum in Deo verè, realiter, ac sine illa fictione reperitur, vocibusque non synonymis significatur.

7. Ex quo patet ad argumentum solutio. Etsi enim de potentia actiua physica vera, & reali recte probeat in potentia intellectiua Dei communi non reperiri: quia haec ubi terminus aliquis, siue actioni realiter identificatus, siue inidentificatus, ab operante realiter diuersus producibilis non est, repugnat, aut de intentionali actiua potentia vera etiam, & reali nihil probat, dum non probat non posse actu obiecta percipere, ad seque representatione trahere: assensu, & amore persequi, dissensu, ac odio auerari. Constat etiam leuiter à Ribadeneyra hanc conclusionem referri, dum totus est in probando intellectiui Dei physicè non produci à potentia intellectiua diuina: nec tam extra rem, ac ipse putat, ad quaestionem de actiuitate vera, & reali potentiae intellectiuae diuinæ, eiusque vera prioritate, respectu suae intellectiui hanc distinctionem de actiuitate, & prioritate reali intentionali, ac reali physica fuisse excogitatum: etsi non satis ab eius inuentoribus haec sensu explicaretur: imò ipse tandem in argumentorum solutione c. 3. §. 3. fatetur saepe à num. 47. esse in Deo principium verum operandi intentionali circa obiectum, quod solum percipiendum est, atque esse intentionale recipere, non autem intellectiui, quia intellectio formalis, & directa: sed certe, cum esse illud intentionale obiecti nihil aliud sit, quam representari formaliter (quod ipsum intellectio est, ut hic Recentior fatetur) neicio quo pacto obiecti percepti, siue secundum esse intentionale, potentia operatiua, & actiua vera intentionalis sit, non autem ipsius etiam intellectiui.

8. Pro huius quaestionis coronide disputari hic poterat, an potentia intellectiuae duplex conceptus concedendus Deo sit. Alter potentiae radicalis, remotae, alter potentiae formalis, & proximae: quorum primus in natura, seu essentia metaphysica Dei claudatur, secundus sit primo superadditus: sicut in homine, & animali quouis ad cognitionem eliciendam plures praeter Thomistae admittunt. Dicendum est dari in Deo utramque potentiam intellectiua metaphysicè: quia datur potentia intellectiua, siue intellectiualitas formalis: daturque essentia Dei metaphysica, quae intellectiualitas formalis non est, neque ad intellectiui seipsa formaliter comparatur: quia est solum ens à se, ut vidimus controu. 1. d. 1. q. 3. estque radix metaphysica eiusmodi potentiae, sicut & attributorum reliquorum: ac proinde remotae ad intellectiui metaphysicè comparatur, ut principij eius principium. Vnde patet solutio ad argumentum Complutensium Recentiorum qui in natura, & essentia metaphysica Dei vnicam rationem potentiae intellectiuae formalis, & proximae intellectiui defendunt sine interiecta potentia: quia neque in creatis animae rationali, aut sensitiuae datur interiecta potentia, adhuc formaliter diuersa: nec si eis daretur, gradus intellectiui Dei superaddidi adhuc formaliter deberet: quia importaret potentiae intellectiuae essentialis indignum praedicato diuino insufficiens: sed negato supposito (quod in Dei essentia sit praedicatum intellectiui potentiae, sicut est in creatis) omnia euanescent: in ea quippe solum est praedicatum entis à se, cuius attributum est intellectiui esse, atque atque esse immentum, aeternum &c.